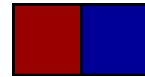
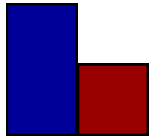
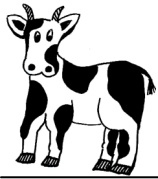

Byg og stav

- At farvekode (Lego), lydkode (instrumenter) og kroppen (håndfonemer) understøtter forståelsen af analysen-syntesen.
- At eleverne kan klappe stavelser.
- At eleverne kan stave til korte lydrette ord.
- At eleverne kan stave til lange lydrette ord.
- At eleverne får skriveerfaring.
- At eleverne staver/skriver sig ind i læsningen.

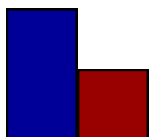
De 120 mest almindelige ord bliver gennemgået på en overskuelig måde ved at skrive en sætning hver dag. Der arbejdes med håndfonemer, Legoklodser og musikinstrumenter, inden sætningen skrives. På den måde får eleverne nogle konkrete hjælpemidler til at fastholde lyden.

Målet med "Byg og stav" er at give eleverne nogle redskaber til at lære at stave. Udgangspunktet er de 120 almindelige ord. På www.bogstavmusikanterne.dk under fanen "Byg og stav" findes materialet til fri download.

Materialet består af i alt 5 niveauer og kan bruges i 0.-2.klasse og specialundervisningen.

Det første niveau indeholder arbejdet med små lydrette sætninger og lange lydrette ord og henvender sig til slutningen af 0.klasse.

På de følgende sider beskrives "Byg og stav". Først gives idéer til hvordan håndfonemer, klodser og instrumenter introduceres og bagefter vises metodikken til at arbejde med en kort lydret sætning i billeder og tekst. For at uddybe de enkelte del-handlinger i metodikken, er der under hver handling skrevet nogle refleksioner med kursiv.

Introduktion til håndfonemer, klodser og instrumenter

Inden sætningsskrivning startes op, skal håndfonemer, Legoklodser og instrumenter introduceres for eleverne, så eleverne er fortrolige med den måde at arbejde på, inden de skal skrive sætninger i materialet Byg og stav. Introduktionen kan også gøres inden bogstavgennemgangen i starten af skoleåret, så denne måde at arbejde på understøttes og inddrages i bogstavgennemgangen.

Det mest oplagte er at tage udgangspunkt i elevernes egne navne, da de fleste elever er meget optaget af hinandens og især deres eget navn.

Et forløb vil strække sig over nogle uger, hvor der hver dag bruges 10-15 min. på, at 1-2 elever "laver" deres navn med legoklodser og instrumenter.

Læreren siger det valgte navn 2-3 gange, hvor eleverne opmuntres til at være med. Herefter skal den elev, det handler om, samle sit navn i legoklodser. Her er der mulighed for at snakke om forskellen på konsonanter og vokaler. Alle i klassen må hjælpe, hvis eleven ikke selv kan stave sit navn, eller hvis eleven ikke ved, om bogstaverne er vokaler eller konsonanter.

Når de rigtige legoklodser er fundet, skal alle i klassen lukke øjnene, mens den elev, der er oppe, spiller sit navn; en stump lyd for en konsonant og en klingende lyd for en vokal. Derefter spørges de andre elever, om navnet var rigtig spillet. Til sidst skal eleven skrive sit navn.

Legoklodserne kan efterfølgende bruges i forskellige sammenhænge. Læreren kan fx samle en elevs navn i klodser og vise frem for klassen. Eleverne skal hjælpe hinanden med at finde ud af, hvilket navn der vises, og når den pågældende elev er gættet, skal denne elev have lov til fx at hente mælk e. lign.

Det er vigtigt, at det foregår i autentiske situationer, så ofte det kan lade sig gøre, så eleverne oplever det meningsfyldt og bliver fortrolige med brugen af legoklodser.

OBS!

Det er ikke nogen god ide at introducere håndfonemerne på elevernes navne, når målet er, at det efterfølgende skal skrives, fordi håndfonemet er et tegn, der bruges til at vise lydene. I det danske sprog er det kun ca. 20% af alle ord, der har en direkte lyd-bogstav overensstemmelse. 80% af de danske ord staves anderledes, end de skrives. Det betyder, at de håndfonemer børnene ville vælge til deres navn, ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med bogstaverne i barnets navn. Grunden til at håndfonemerne fungerer i forhold til Byg og stav niveau 1 er, at ordene er lydrette. Der er derfor overensstemmelse mellem lyd-bogstav.

Sætningsmetodikken

Her følger en beskrivelse af, hvordan arbejdet med sætningen foregår i praksis. Under hvert punkt vil det blive tydeliggjort, hvilke overvejelser der ligger til grund for metodikken.

Arbejdsgang ved en kort lydret sætning

Han må få is

To elever kommer op og åbner postkassen og tager den korte lydrette sætning.

For at skabe ro og forudsigelighed skal der skabes en forventning hos eleverne. En postkasse forbindes af mange børn med det sted, hvor "skrevne beskeder" er. Der vil derfor for de fleste være en god forforståelse for, hvad skrevne tekster og postkasser har med hinanden at gøre.

At det er eleverne, der skal tømme postkassen, understøtter forventningen om, at de skal være aktive i det, der skal ske.

Sætning læses med hjælp fra voksen

Eleverne skal have hjælp og støtte af læreren til at lydere sig igennem sætningen. Udgangspunktet er, at eleverne er læsere, der skal have varierende støtte afhængig af, hvor meget af den korte lydrette sætning de kan lydere på egen hånd. Det vigtige er, at de får rollen som læser.

Der tælles ord i sætningen

Ved at tælle ord i sætningen bliver begrebet ord kendt. Det er vigtigt at blive ved med at tale om, hvad et ord er, så de svageste elever får udbygget deres sprog om sproget. Denne samtale, om det der gøres, har stor værdi, fordi elevernes bevidsthed udvides gennem samtalen om sproget. Samtidig er det en hjælp til den senere sætningsskrivning.

få

Fokus på dagens 120 ord

Læreren fremhæver, hvilket ord der er fokus på. (Dette fokus har stor betydning i det videre sætningsarbejde i de næste faser, derfor indarbejdes det fra start.) Ordet vises ikke for eleverne.

Hele klassen laver håndfonemerne, mens sætningen lyderes. Dette gentages 3 gange - eller til alle er med!

Her starter det egentlige stilladseringsarbejde for sætningen. Håndfonemerne skal gentages mange gange i starten, fordi eleverne har brug for, at kroppen lærer, at sætningen består af ord, der består af lyde. Igen er det vigtigt at sætte sprog på aktiviteten.

Ord for ord findes fonemantal. Eleverne samler klodser og sætter på tavlen (blå klodser for konsonanter, røde klodser for vokaler).

Hvert ord i sætningen arbejdes igennem. Hvor mange lyde er der i ordet? Hvordan lød lyden? Er lyden en vokal eller en konsonant? Passer den farvekode der er lagt til ordet? Samtalen skal understøtte eleverne i at få lagt farvekoden. Ofte er det en god ide at bruge håndfonemerne undervejs.

En elev spiller sætningen

Når sætningen er korrekt lagt, skal den spilles. Hvis eleverne er trygge ved metodikken, kan det være en fordel, at de lukker øjnene, når de lytter. Andre vil dog få mere ud af at kunne se klodserne samtidig. Mens en elev spiller, lyder læreren samtidig sætningen.

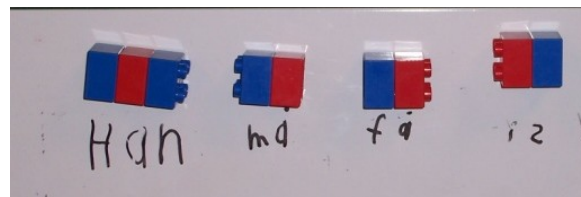
Sætningen skriver på tavlen med hjælp

De elever, der har været oppe, skriver i samarbejde sætningen på en tavle.

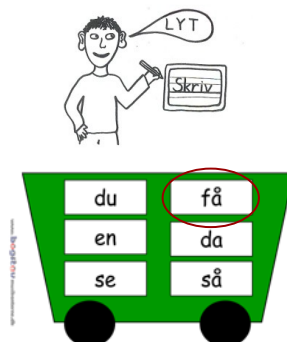
Imens skriver alle andre i hæftet

Læreren vil langsomt lydere sætningen igen. Alle elever skal skrive sætningen i deres hæfte. Det vil være en stor fordel med ekstra voksenhænder/venskabsklasse. For mange elever kan det være en stor hjælp, hvis alfabetet hænger synligt i klassen eller ligger som skriveunderlag på bordet.

Eleverne viser, hvad de har skrevet

De to elever, der har skrevet på tavlen, viser sætningen og læser den højt. Denne gang kun med den stilladsering, de har brug for. Herved mærker eleverne, at de på få minutter har "rykket sig".

Find dagens ord i togvognen

Dagens fokusord findes i togvognen, der hænger i lokalet. Efterhånden vil det blive en stor hjælp for eleverne at kunne "trække" på disse ord i deres egen skrivning.